

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 13.11.2001
KOM(2001) 668 endelig

**BERETNING FRA KOMMISSIONEN
TIL RÅDET, EUROPAPARLAMENTET,
DET ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET**

**Opfølgning til Det Europæiske Råds møde den 21. september:
situationen i den europæiske turistsektor**

**BERETNING FRA KOMMISSIONEN
TIL RÅDET, EUROPAPARLAMENTET,
DET ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET**

**Opfølgning til Det Europæiske Råds møde den 21. september:
situationen i den europæiske turistsektor**

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning.....	3
I. Baggrund.....	3
<i>Turismen fra tredjelande - virkningerne på kort sigt</i>	4
<i>Turismen til tredjelande - virkningerne på kort sigt</i>	4
II. Særlige kendetegn ved EU-markedet.....	5
1. Forskellige former for turisme.....	5
2. De enkelte destinationstyper og lande.....	5
III. Specifikke sektorer.....	5
1. Luftfart.....	5
2. Rejsebureauer og rejsearrangører.....	6
3. Indkvartering.....	6
4. Andre sektorer.....	7
IV. Turistindustriens fordringer.....	7
V. Konklusioner.....	8

INDLEDNING

Kommissionen forelagde på topmødet i Gent sin beretning af 17. oktober 2001¹, som indeholdt en *sammenfatning af EU's indsats som reaktion på begivenhederne den 11. september og vurdering af deres forventede økonomiske konsekvenser*. Den har i beretningen redegjort for, hvad EU hidtil har gjort på området, og hvilke konsekvenser hændelserne den 11. september har for prioriteringen af indsatsen og ressourcerne på EU-plan. Kommissionen så desuden på virkningerne på økonomien i EU og på fire specifikke sektorer, herunder turismen.

Kommissionen har løbende vurderet situationen for at få kortlagt følgerne for turismen i EU. Den har opfordret europæiske og internationale turistorganisationer til at redegøre for deres syn på virkningerne og de politiske konsekvenser på kort og mellemlang sigt. Opfordringen er ikke bare blevet fulgt af nævnte organisationer, men også af flere nationale organisationer og turistmyndigheder i medlemsstaterne.

Med henblik på den endelige vurdering blev der den 18. oktober afholdt et møde mellem repræsentanterne for den europæiske turistindustri og Kommissionens berørte tjenestegrene, hvortil medlemsstaternes turistmyndigheder også var indbudt. Arrangementet udgjorde et bredt forum for drøftelse af situationen. Afsnit II-IV bygger primært på oplysninger fra disse kilder.

I. BAGGRUND

Europa, der har de mest varierede og den største koncentration af turistattraktioner, er den mest besøgte turistregion i verden. To millioner turistvirksomheder i EU tegner sig for ca. 5 % af både BNP og beskæftigelsen, dvs. mere end 8 millioner arbejdspladser. Turismen skaber desuden et betydeligt aktivitetsvolumen i andre sektorer.

Umiddelbart efter den 11. september blev der gennemført en simulering af konsekvenserne, hvor man forudså kraftige tab i turismen med alvorlige følger for BNP og beskæftigelsen i hele verden. Simuleringen afslørede også foruroligende tal for Europa. Kommissionen har iværksat en bred høring af de europæiske turistaktører, men har ikke kunnet få bekræftet disse resultater. Den mener ikke, at de tilgængelige oplysninger endnu gør det muligt at udsende nøjagtige tal om virkningerne af terrorangrebene den 11. september, hverken på kort, mellemlang eller lang sigt.

Europa-Kommissionen er derfor i det store hele enig i Verdensturistorganisationens analyse og konklusioner, dvs. at følgerne for europæisk turisme økonomisk set formentlig bliver af ret begrænset omfang og varighed, forudsat at der ikke sker flere katastrofale hændelser. Der er som påpeget nedenfor ingen tvivl om, at virkningen på kort sigt er enorm, særlig for visse former for turisme, destinationstyper og specifikke sektorer. Det er dog tænkeligt, at det på mellemlang til lang sigt slet ikke får nogen målbar effekt på turismen i EU. Desuden kan følgerne for den økonomiske vækst og beskæftigelsen i EU - samlet set - i nogen grad blive begrænset af, at det, forbrugerne ellers ville have givet ud som turister, i stedet bliver brugt på andre varer og tjenesteydelser.

---

¹ KOM(2001) 611 endelig.

Analysen vanskeliggøres af, at virkningen (på både rejseadfærden og erhvervslivet) af de forfærdelige hændelser den 11. september i vidt omfang falder sammen med andre, allerede indtrufne begivenheder, bl.a. den globale økonomiske afmatning og udbruddet af mund- og klovsvygen, som allerede har haft en meget negativ effekt på turismen fra udlandet i Det Forenede Kongerige. Kommissionen forudser i nævnte beretning, der er rettet til topmødet i Gent, at der i andet halvår af 2002 kommer en økonomisk opgang og en årlig vækstrate på niveau med vækstraten i 2001.

I de seneste uger har der været tegn på en vis ændring i europæernes rejseadfærd, som ventes at vare ved i de kommende måneder. Tendensen går imod flere individuelle rejser frem for pakkerejser, færre flyrejser og flere rejser med personbil, bus og tog. De rejsende foretrækker i øjeblikket kortere rejser til mere traditionelle destinationer. Man må regne med, at det vil tage nogen tid, før angsten har fortaget sig efter terrorangrebene. Det ventes dog ikke at have nogen markant virkning på længere sigt.

Turismen fra tredjelande - virkningerne på kort sigt

Terrorangrebene på USA har haft en klart negativ effekt på den del af den europæiske turisme, der vedrører turisme fra tredjelande. Hændelserne har bekræftet, at turismen i høj grad er en integreret sektor, der er indbyrdes afhængig af andre sektorer.

Åbenlys frygt for at rejse ses først og fremmest hos de ellers købelystne turister fra USA, Japan og Mellemøsten, der koncentrerer sig om bestemte destinationer. Der er adskillige afbestillinger, passagerer udebliver fra rejsen, og ruter og afgang nedlægges, så flyflåden må reduceres. Antallet af turister fra USA, Japan og Mellemøsten er faldet med indtil 30 %, anslås det. I Irland og Det Forenede Kongerige er tabet endnu større. Konsekvenserne er særlig alvorlige for destinationer, der er hjemsted for belønningsrejser (incentiverejser), dvs. turister, der får rejsen af deres arbejdsgiver, og internationale konferencer og udstillinger.

Man regner med, at denne situation - ud over den umiddelbare negative effekt - varer ved til ind i vintersæsonen, særlig for så vidt angår strømmen af amerikanske turister til Europa. Ifølge de store rejsearrangører foretages der ingen reservationer, og det ser meget dystert ud for ferie- og forretningsrejser i efterårs- og vintersæsonen. Mange amerikanske turister bestiller ikke vinterferie i Europa, før de er sikre på, at den politiske og økonomiske situation igen er nogenlunde stabil. Turismen fra tredjelande tegner sig for bare 13 % af overnatningerne (men væsentligt mere i forbrug og overskud), så de europæiske markeder er mindre hårdt ramt og har indtaget en afventende holdning, indtil situationen er mere afklaret. Rejsetrafikken inden for Europa er efter alt at dømme kun ramt i lettere grad.

Turismen til tredjelande - virkningerne på kort sigt

For så vidt angår de rejsende fra EU, tager en fjerdedel til andre dele af Europa (uden for EU) eller til internationale destinationer, mens de resterende tre fjerdedele ikke forlader EU. Europæernes rejseaktivitet til destinationer uden for Europa er styrtdykket, hvilket er en af årsagerne til den ustabile økonomiske situation, de europæiske flyselskaber har fået at mærke. De store europæiske rejsearrangører forventer alle en tilbagegang i antallet af reservationer til samtlige destinationer, dog især til USA og Mellemøsten. For destinationerne i Sydøstasien, Caribien og Sydafrika ser det stadig nogenlunde ud. Oversøiske rejsemål, som ønsker at vinde markedsandele tilbage, ventes i fremtiden at forsøge at tiltrække europæere med interessante pristilbud.

II. SÆRLIGE KENDETEGN VED EU-MARKEDET

1. Forskellige former for turisme

Forretningsrejser, specielt møde- og belønningsrejser (rejser, som virksomheden tilbyder sine ansatte for at ansprende til eller belønne resultater), er særlig hårdt ramt. Utallige konferencer og belønningsrejser er blevet aflyst. Efterspørgslen efter forretningsrejser ventes ganske vist at stige til næste år, men slet ikke at nå op på det niveau, man har set de forgangne år.

Attentaterne har også en alvorlig effekt på salget af krydstogtrejser i Europa, som i vidt omfang er afhængig af amerikanske turister. Lande med en veletableret krydstogtbranche og med anløbshavne melder om en aktivitetsnedgang på ned til halvdelen af det normale. En større virksomhed, som havde flere krydstogtskibe i Middelhavet, har indstillet driften. Andre krydstogtvirksomheder har flyttet fartøjerne fra Europa til bl.a. Caribien.

2. De enkelte destinationstyper og lande

I Europa mærkes de stærkt negative virkninger primært i hovedstæderne og andre større byer, som har en stor andel af forretningsrejser, kongresser og belønningsrejser og/eller kulturrejser/sightseeingture med rejsende fra tredjelande (især USA og Japan). Andre destinationstyper er ramt i lettere grad.

Ud fra det generelle billede at dømme er der forskel mellem bestemte grupper af lande. Irland og Det Forenede Kongerige - som traditionelt har en høj eller overgennemsnitlig andel af amerikanske turister - er ramt hårdere end andre EU-lande. Derimod melder Spanien og Portugal ikke om nogen målbar effekt.

Ifølge nogle eksperter vil lande, der snarere er et marked for pakkerejser, - på grund af tendensen til mere individuelle rejser - formentlig blive ramt hårdere. Rejsearrangørerne må nu tage stilling til, om kapaciteten skal nedskæres eller opretholdes i næste sæson, og om nogle af destinationerne skal erstattes med andre, der anses for mere sikre. Hovedårsagen til, at der for øjeblikket kun foretages få reservationer, er ganske vist, at man har udsat beslutningen, men resultatet kan blive finansielle (pengestrøms-) problemer - med følger ikke bare for de store rejsearrangører, men også for hotelbranchen i Middelhavslandene. Andre kilder regner dog med, at europæernes modvilje mod at rejse til fjerne destinationer vil komme kyst- og ødestinationerne i Sydeuropa til gode.

Destinationer, som henvender deres reklamekampagner til markeder, der er mindre berørt af krisen, og som udvikler nye produkter (f.eks. i samarbejde med de nationale turistråd og flyselskaberne), ventes at komme sig forholdsvis hurtigt. I nogle tilfælde kan man skabe nye markeder ved hjælp af interessante pristilbud.

III. SPECIFIKKE SEKTORER

Ifølge oplysninger fra den europæiske turistindustri kan situationen sammenfattes som følger:

1. LUFTFART

Kommissionen har i sin meddelelse af 10. oktober 2001 om *følgerne for luftfarten af attentaterne i USA* forelagt konkrete tal for, hvilken effekt begivenhederne har haft på europæisk luftfart, der - som den hårdest ramte økonomiske sektor - har måttet foretage store

personalenedskæringer. Faldet i antallet af passagerer på første klasse og businessclass og af langdistancepassagerer har økonomisk set haft den største effekt. Følgerne for luftfarten gør sig bemærket i nedskæringer i antallet af afgang til og fra Europa og - til en vis grad - til andre destinationer i Europa. Antallet af afgang inden for Europa er snarere blevet nedskåret af finansielle årsager end som følge af et faldende marked. Lavprisselskaberne og de forskellige flyselskaber, der kun tilbyder skrabet service ombord, og som primært flyver på europæiske ruter, er ikke alvorlig ramt.

Meldinger fra flere store europæiske flyselskaber om, at der kan ventes nedskæringer i de tilbudte tjenester og personalet, har undergravet tilliden til, at de er i stand til igen at fungere på et niveau som før attentaterne. Det umiddelbare skift fra luftfart til jernbane vil formentlig kun være af kortere varighed. Reduktionen af kapaciteten og prisstigningerne som følge af de forhøjede omkostninger (forsikring og sikkerhedsforanstaltninger) kan på mellemlang sigt give et fald i flytrafikken. Når flyselskaberne er kommet sig og indser, at de er nødt til at reklamere for flyrejser, hvis de vil generobre markedet, og når de rejsende indser, at de ekstra sikkerhedsforanstaltninger har gjort det sikrere at flyve, ventes kapaciteten og flytrafikken dog at igen at tage til på mellemlang til lang sigt.

2. Rejsebureauer og rejsearrangører

Rejsebureauerne og rejsearrangørerne er formentlig de hårdest ramte dele af turistsektorens kerneområde. Ca. 80 % af alle flybilletter sælges i Europa via rejsebureauer - svarende til op imod 40 % af deres omsætning. I dagene umiddelbart efter den 11. september modtog rejsebureauerne afbestillinger en masse, flere med krav på tilbagebetaling. Der er en kraftig nedgang i den internationale rejseaktivitet, og der ventes også en kraftig tilbagegang i reservationerne for den nærmeste fremtid. Styrtdykket i de mest udbyttegivende delområder - passagerer på første klasse og businessclass, langdistanceflyvninger og normalprisflyvninger (i modsætning til lavprisflyvninger) - har en særlig negativ effekt på rejsebureauerne.

Nogle rejsearrangører er hårdere ramt end andre. De store rejsearrangører mærker særlig følgerne på charterrejserne, som kan minde noget om ruteflyvningerne. Rejsebureauer og rejsearrangører, der har specialiseret sig på de destinationer, hvor der er en særlig kraftig nedgang i turistaktiviteterne, lider meget store tab. De små og mellemstore virksomheder har ikke de fornødne finansielle reserver til at kunne klare de umiddelbare negative virkninger. Flere selskaber har varslet personalenedskæringer eller siges at være på fallittens rand. Nogle vil formentlig bukke under, og tendensen til koncentration, som allerede sås inden attentaterne, vil formentlig tage til.

3. Indkvartering

Det er primært de større og finere hoteller i hovedstæder og andre storbyer, der har oversøiske gæster, forretningsfolk og kongres-/messedeltagere, som mærker en kraftig tilbagegang i besøgstallet - i visse tilfælde en halvering i forhold til det normale. Disse tab og chancerne for at kunne tackle dem hænger direkte sammen med den ovenfor beskrevne effekt på de enkelte destinationstyper og lande. For nogle landes vedkommende anslås det, at de samlede tab i belægningen i storbydestinationer bliver på 20-30 %. Der ventes ikke nogen bedring inden årets udgang, men først i andet kvartal af 2002, forudsat at der ikke kommer flere terrorangreb.

Det rammer også beskæftigelsen i hotelbranchen. Hotellerne i de større byer varsler personalenedskæringer eller reducerer i første omgang den normale arbejdstid for alle ansatte.

Blandt indkvarteringsmulighederne i lavprisklassen er ungdomsherberger hårdest ramt, da de har forholdsvis mange gæster fra USA. De kommer muligvis til at mærke følgerne endnu mere i sommeren 2002, eftersom terrorangrebene skete efter deres højsæson. Alt efter geografisk beliggenhed regner de med omsætningstab på 5-20 % til næste år. Generelt ventes rejseaktiviteten hos unge europæere kun at falde lidt, men det kan få alvorlige følger for ungdomsherbergerne, hvis myndighederne indfører restriktioner eller særregler for skolerejser - som det sås flere steder (f.eks. i Frankrig) efter terrorangrebene.

4. Andre sektorer

De europæiske biludlejningsfirmaer regner med en omsætningsnedgang på en tredjedel for korttidsudlejning til privat- og forretningsrejsende frem til årets udgang. I de første tre uger efter den 11. september blev der lejet 15 % færre biler end normalt fra lufthavne hos et af de største biludlejningsfirmaer. At der i samme tidsrum blev lejet 12 % flere biler fra banegårde, kunne slet ikke opveje tabene, da forretningsgrundlaget her er meget mindre. Bilindustrien kommer også til at mærke alvorlige konsekvenser, da man må regne med, at den nuværende bilpark vil blive udskiftet langsommere og mere sporadisk - med de dermed forbundne følger for markedet for både nye og brugte biler.

Forlystelsesparkerne har haft en tilbagegang på 30 % og derover i besøgstallet efter den 11. september. Der ventes derfor færre investeringer i nye anlæg og udstyr i denne delsektor, især hos de små og mellemstore virksomheder. Det gælder også for de førnævnte sektorer. Det kan på kort sigt skabe finansielle problemer for leverandørerne og fabrikkerne af den slags anlæg og udstyr, måske endog med lukninger til følge. På længere sigt kan det give en større koncentration over hele linjen og dermed et mindre varieret udbud.

IV. TURISTINDUSTRIENS FORDRINGER

Den europæiske turistindustri har krævet, at der sættes ind på flere forskellige områder. Den europæiske turistindustri understreger frem for alt, at det nu mere end nogensinde er nødvendigt med en koordineret markedsføring af Europa på de oversøiske markeder, og man har bedt Kommissionen om at tage aktivt del i markedsføringen af Europa som en sikker destination. Den europæiske turistindustri har opfordret Kommissionen til at påse, at de tiltag, der tages inden for EU's relevante sektorpolitikker, tager optimalt hensyn til sektorens interesser. Man ønsker at blive inddraget i et nært samarbejde, så de umiddelbare følger af krisen kan blive afhjulpet, og denne vigtige servicesektor kan blive støttet (også finansielt).

Ud over en nedsat momssats for turistvirksomheder og særstøtte til SMV'er ønsker turisterhvervet lavere lufthavnsafgifter, som i visse tilfælde udgør op til 30 % af prisen på en billigbillet. Ellers mener man, at der er fare for en kraftig nedgang i provenuet fra afgifterne. Lavere gebyrer for de rejsende kan efter turistindustriens opfattelse fremme rejseaktiviteten og rette op på luftfartsselskabernes finanser, uden at staten behøver at yde finansiell støtte til problemramte luftfartsselskaber. Turistindustrien mener, at der må gøres en indsats for at afbøde de negative følger, så tabet begrænses, herunder statens skatteindtægter fra turismen.

EU's udvalg for den sociale dialog i horeca-/turistsektoren er i gang med at drøfte, hvilke følger attentaterne den 11. september vil få. Ingen af arbejdsmarkedets parter har endnu turdet at sætte tal på de mulige følger. Der vil formentlig blive krævet en koordineret indsats på EU's forskellige politikområder for at støtte sektoren.

V. KONKLUSIONER

Kommissionen har i sin meddelelse af 10. oktober 2001 om *følgerne for luftfarten af attentaterne i USA*² redegjort for, hvilke politiske tiltag den agter at tage. Med en række af de foreslåede foranstaltninger efterkommer den også de fordringer, den europæiske turistindustri har stillet. Det gælder fordringen om øget sikkerhed for de rejsende, herunder en indbyrdes koordinering i hele EU og en regelmæssig kontrol med gennemførelsen af sikkerhedsforanstaltningerne. Det gælder også fordringen om, at staten må bære de forhøjede forsikringsomkostninger, og at der må ydes støtte til den finansielle sanering af luftfartsselskaberne.

Trods den krise, visse dele, sektorer og destinationer af markedet for øjeblikket befinder sig i, bør man undgå at træffe foranstaltninger, der kan skade udsigterne til vækst og konkurrenceevne i europæisk turisme på lang sigt.

Udfordringen består derfor i at få fastlagt en strategi for europæisk turisme, som imødekommer de forestående politiske og økonomiske udfordringer på mellemlang og lang sigt. Dette - samt de europæiske turistaktørers fordring om integration og samarbejde - bør være imødekommet med den nye samarbejdsmodel for turistsektoren, som Kommissionen har beskrevet i sin meddelelse af 13. november 2001 med titlen *samarbejde om europæisk turismes fremtid*³. Formålet med de foranstaltninger, strategien omfatter, er at sikre, at de enkelte turistaktørers interesser bliver integreret bedre i EU's forskellige politikker og initiativer med indvirkning på turismen, og at der skabes en bedre kontakt med turisterhvervet og de øvrige interessenter. Det foreslås, at dette sker ved hjælp af den åbne koordinationsmetode.

Situationen er stadig præget af usikkerhed, og Kommissionen vil derfor fortsat holde øje med og undersøge, hvordan turismen bliver påvirket af de aktuelle begivenheder. Det sker i samarbejde med medlemsstaterne, turistindustrien og de øvrige interessenter.

---

² KOM(2001) 574 endelig.

³ KOM(2001) 665 endelig.